

2. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 року. № 851–15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
3. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 року. № 2155–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>
4. Татулич І. Ю. Місце та роль «Електронного суду» у забезпеченні ефективності цивільного судочинства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. № 46. С. 74–80.
5. Постанова Верховного Суду від 27.11.2020 р. № 922/51/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86207417>.

*Данілейко Поліна Максимівна,  
студентка 3-го курсу судово-адміністративного факультету  
Національного університету «Одеська юридична академія»*

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри цивільного процесу  
Павлова Ю. С.*

## **ПРОЦЕДУРА УСИНОВЛЕННЯ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ**

По-перше, хочу зазначити, що згідно зі статистикою від початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію нашої держави простежувалося рекордне збільшення реєстрації шлюбів в актах цивільного стану, але, водночас, статистика актів розірвання шлюбів набагато більша, хоча б у порівнянні з минулими роками. Так, наприклад, якщо за останні місяці було зареєстровано 7 632 актових записів про розірвання шлюбу, то за аналогічний період минулого року, відповідно – на 11% менше [1].

По-друге, звичайно це не може не відображатися на положенні дітей в таких сім'ях, які вдалися до зміни «статусу сім'ї».

Отже, відповідно до офіційних даних від початку повномасштабної війни на території України 3182 дитини залишились без батьківського піклування. Така статистика не може не засмучувати, але разом з тим, це надає можливість тим батькам, які позбавлені батьківських прав, переосмислити свої помилки у вихованні дитини в минулому та спробувати поновити свої права щодо неї [1].

Сімейний кодекс України в статті 169 надає матері та батьку, які позбавлені батьківських прав, право звернутися до суду з позовом про поновлення батьківських прав. Тобто, поновлення, як і позбавлення батьківських прав, можливе тільки в судовому порядку, а право на поновлення надано виключно батькові або матері дитини [2, ст.182].

Також, варто зазначити, що відповідно до статті 170 Сімейного кодексу України у певних, визначених законом випадках, суд може постановити рішення про відібрання дитини від батьків або одного з них, не позбавляючи їх батьківських прав. Однією з таких підстав є, коли мати, або батько ухиляється від виконання своїх обов'язків стосовно виховання дитини та в інших випадках, якщо залишення дитини у батьків є небезпечним для її життя, здоров'я і морального виховання [2, ст 170]. Тому, ґрунтуючись на даних положеннях, варто зазначити про деякі корегування цього питання, які впливають у зв'язку з проголошеним воєнним станом та ситуацією в Україні: у разі коли законні представники дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування, не виконують своїх обов'язків з виховання та утримання дитини з причини перебування законних представників на територіях, які розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), тимчасово окупованій території; перебувають у розшуку як зниклі безвісти або визнані такими, що зникли безвісти за особливих обставин; є військовополоненими (перебувають у полоні держави-агресора); позбавлені особистої свободи (затримані, взяті у заручники) органами влади держави-агресора (окупаційних адміністрацій та збройних формувань), такі діти за рішенням органу опіки і піклування за місцем перебування (евакуації) або виявлення такої дитини можуть бути влаштовані в іншу прийомну сім'ю, дитячий будинок сімейного типу, під опіку, піклування до відновлення можливості такими законними представниками виконувати свої обов'язки.

Але, варто зазначити, що сама процедура усиновлення упродовж першого місяця з початку повномасштабного воєнного вторгнення росії в Україну була призупинена, тобто її здійснення було як фактично, так і юридично неможливо. Такий стан речей стосувався як вже розпочатих до війни справ, так і нових заяв на усиновлення. Відповідно така ситуація пов'язана з виниклими об'єктивними реаліями, зокрема суди, які беруть участь у процедурі усиновлення переважно призупиняли свою роботу, аби забезпечити безпеку

своїх працівників. Це тривало близько місяця у регіонах, де велися активні бойові дії.

Що ж стосується процедури, то ще в квітні Верховною Радою України було опубліковано повідомлення про те, що на період воєнного стану процедура усиновлення не змінювалася, тобто воно відбувається на загальних підставах, які враховані у вітчизняному законодавстві.

Але, фактично, на мою думку, дана процедура навіть ускладнилася, оскільки, наприклад в окремих регіонах продовжувалися вестися бойові дії, які, по-перше, заважали здійснювати свої повноваження у повній мірі судам, а також і службам у справах дітей, тому що, як відомо, відповідно до ЦПКУ та СКУ справи про усиновлення, встановлення факту материнства, відібрання дітей, позбавлення батьківських прав повинні розглядатися за участю органу опіки та піклування. Необхідно також наголосити ще на питанні про те, що у справах про усиновлення та поновлення батьківських прав обов'язковою є безпосередня участь позивача. Тому, існує проблема в особистій присутності під час судових засідань та співбесід з органами опіки та піклування, наприклад, батька дитини у зв'язку з його перебуванням в гарячих точках України на службі в ЗСУ.

Необхідно зазначити, що певні зміни у процедурі усиновлення все ж таки відбулися, не можна стверджувати, що це певним чином спрощена процедура, оскільки спрощення розгляду такої делікатної справи в суді як усиновлення порушуватиме інтереси дітей, особливо зараз, у період війни, коли навпаки майбутні кандидати на усиновлення та статус дитини повинні перевірятися ще ретельніше, ніж у довоєнний час (це зумовлено тим, що, наприклад, наразі на практиці існує дуже багато прикладів, як чоловіки намагаються усиновити все більше дітей з метою відстрочити та звільнитися від призову на строкову військову службу або мати можливість виїхати за кордон) [7].

Отже, що до змін, то зокрема перші процедурні зміни були внесені 24 травня 2022 року. Відповідно до них встановлено перелік документів та порядок, як забрати усиновлену дитину (зокрема, у присутності посадової особи консульської установи України), якщо дитина тимчасово переміщена (евакуйована) за межі України під час введення на території України надзвичайного або воєнного стану [7].

Згодом восени теж були певні доповнення в змінах, а саме мова про цифровізацію процесів усиновлення та створення єдиного елек-

тронного банку даних про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і сім'ї потенційних усиновлювачів (також опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів), що ведеться в Єдиній інформаційно-аналітичній системі «Діти». Це, безумовно, полегшить процес подання документів майбутнім усиновлювачам, пришвидшить перевірку поданих документів компетентними органами та спростить комунікацію між учасниками процедури усиновлення.

Також, варто зазначити про такі зміни, як введення та систематичне оновлення інформації про дитину (про стан її здоров'я, зміни у зовнішності тощо) в Єдиному банку даних, аби майбутні усиновлювачі могли зручно відстежувати інформацію про ту чи іншу дитину. Можливість отримати консультацію щодо процедури усиновлення дитини як при особистому прийомі у службі у справах дітей, так і онлайн (для громадян України). Взагалі подати заявку на консультацію з усиновлення дитини можна на порталі Дія, де з'явилась нова послуга «Усиновлення». Наступним етапом розвитку цієї послуги стане можливість подати в Дії заяву на статус кандидата на усиновлення [8].

Можливість подати заяву про взяття на облік кандидатів в усиновлювачі з іншими обов'язковими документами не лише за місцем проживання в паперовому вигляді, а й в електронній формі (для громадян України). Документи в електронній формі подаються через особистий кабінет на Єдиному державному вебпорталі електронних послуг. При цьому деякі з документів генерує сама система з різних баз даних, державних реєстрів та інформаційних систем. Отже, отримувати і подавати такі документи окремо не потрібно [8].

Також документи, які майбутні усиновлювачі будуть отримувати протягом процедури усиновлення (наприклад, довідка про проходження курсу підготовки з питань виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування), будуть автоматично відображатися в їх особистому кабінеті [9].

Отже, можна зробити висновок, що внаслідок повномасштабної війни росії проти України кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, може зростати. При цьому в умовах воєнного стану громадяни України та іноземці все ще можуть допомогти діткам, усиновивши їх. Більше того, треба зазначити, що український уряд не зупиняється вживати заходів, аби розвивати, оптимізу-

вати та популяризувати процедуру усиновлення в країні. Цифровізація має значно спростити та пришвидшити бюрократичні процеси.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Офіційний сайт РБК-Україна. URL: <https://daily.rbc.ua/>
2. Цивільне процесуальне право України (Загальна частина): підруч. За ред. О. В. Гетманцева. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 412 с.
3. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>
4. Цивільний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
5. Цивільний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
6. Сімейний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
7. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/>
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо цифровізації процесів влаштування дітей у сімейні форми виховання» від 31 травня 2022 р. № 636. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>

**Давидюк Мілена Олександрівна,**

*студентка 4-го курсу факультету адвокатури та антикорупційної діяльності Національного університету «Одеська юридична академія»*

**Науковий керівник:** *к.ю.н., доцент кафедри цивільного процесу  
Притуляк В. М.*

#### ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Принцип верховенства права є одним з основоположних принципів у цивільному судочинстві, за яким формується демократична правова держава і функціонування судової влади в ній.

Відповідно до Статті 8. КУ В Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. [1].

Головатий С. П., у своїй науковій публікації підкреслив те, що розглянувши доповідь з верховенства права («rule of law»), ухвалену Ве-